

СЪВРЕМЕННА КОНЦЕПЦИЯ ЗА МОДЕРНИЗАЦИЯ НА НАЧАЛНОТО КЛАВИРНО ОБУЧЕНИЕ

Николина Симеонова Кротева

A MODERN CONCEPT FOR MODERNIZATION OF PRIMARY PIANO TRAINING

Nikolina Simeonova Kroteva

Резюме:

Какви са разликите между съвременните методи на обучение по пиано и отдавна установените? В статията се описва оригиналната форма на работа на Хелън Хайнер, която успешно използва напредъка в информационните технологии и чрез компютъра променя традиционното лице на клавирното обучение. В стремеж към обновление и модернизация на музикално-педагогическото пространство Хайнер създава „Soft Way to Mozart“ – един от съвременните методи, който прилага иновационни технологии в образователния процес при обучението по пиано. В основата на създадената обучителна система от Хелън Хайнер е игровият момент. С помощта на технологиите всеки ученик напредва със собствено темпо, защото има възможност сам да реши колко време да се упражнява. Новаторският подход „Soft Way to Mozart“ е предназначен за всички, които се стремят успешно да трансформират музикалното образование.

Abstract:

What are the differences between modern piano teaching methods and long established ones? The article describes Hellen Hiner's original form of work, which successfully used advances in information technology and through the computer changed the traditional face of piano training. In an effort to renew and modernize the music-pedagogical space, Heiner created „Soft Way to Mozart“ – one of the modern methods that applies innovative technologies in the educational process of piano training. At the heart of the training system created by Helen Heiner is the game moment. With the help of technology, each student progresses at his own pace, because he has the opportunity to decide for himself how long to practice. The innovative Soft Way to Mozart approach is designed for all who seek to successfully transform music education.

Ключови думи: иновационни технологии, клавирно обучение, синтезатор, компютър, Хелън Хайнер.

Keywords: innovation technology, piano training, synthesizer, computer, Helen Heiner.

В резултат на техническия напредък от средата на 90-те години на миналия век се създаде световната компютърна мрежа. Човечеството започна лесно и бързо да оперира с информацията и да достига до нея без граници от различни точки на планетата. В много области се откриха възможности за обучение от разстояние и чрез правилно опериране с информацията да се овладяват определени специфични компетенции.

Съвременните музикални информационни и комуникационни технологии навлязоха и в музикалната образователна практика. Широко разпространение получи нов клас музикални инструменти, изградени на базата на цифровите технологии. Въпреки неодобрението на голяма част от музикалните педагози, вече се очертават новите перспективи

за тяхното бъдещо приложение и в музикалното образование. Съвсем естествено съвременната музикална педагогика насочи своето внимание към модернизация и обновяване на музикално-педагогическите системи за обучение с реалното използване на възможностите на дигиталните технологии в образователния процес. В създадената високотехнологична информационна образователна среда започнаха да се разработват нови подходи и принципно нови системи за обучение.

Хелън Хайнер (Елена Владимировна Николаева) е преподавател по пиано с тридесетгодишен опит. За това време тя констатира, че: „Музикалното образование вече не е модерно... Без компетентни слушатели музикалното изкуство деградира“ [Hiner, 2014: 31]. Според нея трябва да се заложи на общото музикално образование, тъй като чрез него могат да се възпитат добри слушатели и любители на музикалното изкуство. Тя се мотивира да търси обновление, модернизация и се опитва да промени традиционното лице на музикалното обучение.

Вниманието на Хайнер е насочено към развитието на новите информационни технологии и богатите технически и инструментални възможности на дигиталната ера. В музикално-компютърните системи тя вижда мощен образователен ресурс и потенциал за развитие на системата за музикално образование. Сред тях са ползите от интерактивния диалог с музикален компютър за развиване и подобряване на музикални умения.

В стремежа си да направи учебния процес по-интерактивен и ефективен, и в резултат на дългогодишна изследователска дейност, свързана с изучаването на слухово и визуално възприемане на музикален текст, през 2002 г. в педагогическото пространство се появява иновативната методическа система на Хелън Хайнер. Тя разработва нова образователна творческа среда, в която успешно се разгръщат дидактическите възможности на информационните технологии и музикално-компютърните програми. Методиката е наречена „Soft Way to Mozart“ и е патентована през 2003 година.¹ Според Хелън Хайнер създадената педагогическа система е предназначена за развитие на музикалните и творчески способности на децата и да оказва допълнителна помощ на клавирния педагог. Основната цел на програмата „Soft Way to Mozart“ е обучаемите чрез игрови похвати да изграждат начални клавирни умения, активно да развиват своите музикални способности, да

1 US Patent No. 7,629,527, <https://patents.google.com/patent/US7629527B2/en>

добият увереност и да разгърнат своя творчески потенциал.

В „Soft Way to Mozart“ ефективно се съчетават две от техническите открития на последният век – синтезаторът и компютърът. Обучението се базира на използването на специализиран софтуер. Чрез него функционира връзката между компютъра и музикалния инструмент с цифрова клавиатура (синтезатор), осъществявана посредством MIDI контролер. Клавиатурата е избрана като част от единната система на музикално-компютърните технологии, тъй като се търси визуална идентичност, която съществува между клавиатурата и музикалното пространство. Може да се твърди, че клавирната школа за музикално обучение на Хелън Хайнер е училище на цифровата епоха.

Програмата „Soft Way to Mozart“ е изключително забавна и няма възрастови ограничения. В сайта на „Soft Way to Mozart“ пише, че чрез „разработеният уникален софтуер, всеки вече може да стане музикално грамотен и да се научи да свири на пиано“. 2

Хелън Хайнер предава системата за нотна грамотност и начално клавирно обучение да се прилага в музикалното образование и възпитание още от най-ранна детска възраст. Тя съветва родителите да запознават своите деца с програмата още на двегодишна възраст, независимо от техните способности и ниво на развитие. Продължителността на обучението по системата е строго съобразена с индивидуалността на обучаемият. Затова Хелън Хайнер изтъква широкото приложение и възможности на методиката за обучение на т.нар. „специални“ деца. Следователно системата има за цел да осигури достъпно, приобщаващо музикално образование, което да подпомогне отключването на музикалния потенциал на всеки човек.

Едва през 2014 г. Хелън Хайнер подробно описва своята педагогическа система в електронна книга, която е издадена на няколко езика. В нея тя споделя „...всеки човек има нужда от музика за личното си духовно и творческо израстване“ [Hiner, 2014: 30]. „Музикалното обучение не е използването, а съзнателното създаване на музикални способности във всеки човек. Всяко дете може лесно, без стрес да овладее музикален език и да свири на пиано на 4–5 години. Всичко, от което се нуждаете, е подходящ метод на преподаване. Този метод вече съществува и аз го предлагам на всички“ [Hiner, 2014: 32].

2 <https://globalmusiceducation.com/>

В системата активно се използва опитът от традиционните педагогически подходи за клавирно обучение. Една от основните цели на музикалната програма е засилването на интереса на обучаемите към музикалните епохи и стилове, към музикалната култура като цяло, развитието на критичното мислене при общуването с музикалното изкуство, на тяхното интелектуално и културно израстване. Като основен репертоар са включени оригинални образци от класически композитори, които са плод на вековната култура на човечеството. Всичко това създава условия за приемственост и сближава системата с утвърдените традиции в клавирното обучение.

Известни са много и различни опити да се включи компютъра в музикални обучителни системи. Създателката на „Soft Way to Mozart“ смята, че за разлика от всички познати системи, в които присъства компютъра, нейната методика е доста по-различна, защото се променя подхода по отношение на музикалните възприятия. „Елементите на играта, красивата графика и интерактивността са само „подсладители“ на горчивите таблетки на традиционните методи. Хората не могат да овладеят музикалния език само чрез тях“ [Hiner, 2014: 87].

Методът на Хелън Хайнер се базира на психологическите механизми на възприемане на музикалното изкуство като съчетава физиологията на формиране и усъвършенстване на навиците, развитието на музикалния слух, музикалното зрение и музикалното мислене. Като допълнение в системата за клавирно обучение се използва напредъкът в информационните технологии. Създадената интерактивна мрежова технология разчита на прякото и едновременно взаимодействие на мултимедийните структури с алгоритъма на човешкото възприятие. Докато обучаемият свири с помощта на създадената компютърна технология има възможност да възприема звуци и знаци едновременно от двете полукълба на своя мозък за единица време.

В системата „Soft Way to Mozart“ е застъпена идеята, че компютърната клавиатура и клавишите на пианото имат много сходно докосване – с използване на различни пръсти; осъществяване на натиск с възглавничките на върха на пръстите; едновременна координация на двете ръце. Така в основата на създадената обучителна система от Хелън Хайнер се налага игровият момент, но това не е в конфликт с традиционното обучение. Създават се подходящи игри-упражнения, в които двете посоки са

уеднаквени и по този начин се обединяват музикалният звук и писменият знак. Докато обучаемият играе чрез компютърните клавиши, посоката на височината на нотите постоянно се променя. Присъствието на цифровата медийна технология в иновативния педагогически подход променя нивото на визуално и слухово въздействие на музикалния поток. Възприемането на нотния текст се подпомага с различни дидактически възможности за визуално, визуално-слухово, визуално-анимационно и други начини за интерактивни модификации.

Съществуват редица игри, в които с помощта на компютърните клавиши се развива координацията. Например в играта „Продължителност на нотите“ („Ноти с различна дължина“) децата играят като използват само един клавиш – интервал. Обучаемите се научават да свирят ноти с различен ритъм и едновременно да броят на глас и да различават нотите по времетраене. В упражненията се развива координацията на ръцете като се редуват, но вниманието остава изцяло насочено към нотния текст и разчитането на ритъма. С помощта на цветове и звук компютърът подчертава разликата в продължителността на нотите.

Най-уникалното в педагогическата система „Soft Way to Mozart“ е разработената програма за запознаване с музикалната нотация. Хелън Хайнер открива, че голям проблем сред начинаещите пианисти е осмислянето на различията в хоризонталната насоченост на петолинието „нагоре-надолу“ и вертикалната подредба на клавишите на пианото „наляво-надясно“. Създателката на програмата смята, че всяка нота може да се изобрази на определен клавиш. В търсене на визуалното единство между ноти и клавиши тя уеднаквява двете посоки като завърта петолинието по посока на клавиатурата: „Вертикалното представяне на петолинието помогна на децата бързо да разберат принципа на музикалната нотация и значително улесни работата ми с начинаещи“ [Hiner, 2014: 89].

Всеки, който се обучава по тази система за клавирно обучение, има възможност активно да развива и обогатява своите индивидуални слухови възприятия. Чрез различни интерактивни педагогически похвати начинаещите пианисти се научават да четат свободно музикален текст и развиват своя музикален слух и памет. В системата се залага на слуховата концентрация, на устойчивостта на вниманието, на развитието на логическото мислене, съхранението на информацията в дългосрочната памет, и умението за преодоляване на притеснението и тревожността от неуспеха. С помощта

на технологиите всеки ученик напредва със собствено темпо, защото има възможност сам да реши колко време да се упражнява.

Едновременно с прочитането и анализа на нотния запис програмата „Soft Way to Mozart“ директно интегрира прозвучаване на написаното. По този начин се обогатяват слуховите възприятия на обучаемите и им се предоставят нови възможности за визуален анализ – регистриране на звукови и ритмични грешки, метрична и координационна стабилност, скорост на зрителна, двигателна и тактилна реакция при общуване с нотния текст.

Известно е, че в движенията на пианиста участват най-различни групи мускули и се осъществява пряка връзка между психика и моторика. Затова в клавирното обучение по програмата „Soft Way to Mozart“ се работи по посока на развитие на психомоторните способности; изграждане на пряка връзка между музикално-слуховите представи, техническите умения и сръчностите на обучаваните. В подхода се залага на естественост, икономичност и мускулна свобода на движенията, като водеща роля имат реалните звукови и слухови представи. По този начин традиционните дидактически принципи за музикално възпитание успешно се сближават със специфичните принципи за клавирно обучение, но вече обогатени и подсигурени с иновативни технически средства.

Всички технически компоненти, включени в компютърно-дидактическата система на Хелън Хайнер, създават ефективна образователна среда. На компютърния екран се появяват компютърни графики, звукови и графични карти, анимация и др. На електронната клавиатура са прибавени външни, нови дигитални ефекти и се търсят начини за преподаване на музикалните знания чрез интерактивни форми и цветове. Нагледното представяне изгражда по-ярки и цветни впечатления и повишава желанието на обучаемите да общуват с музикалното изкуство.

В методиката се преплитат установени дидактически принципи, които са в основата на редица традиционни педагогически системи. Хелън Хайнер счита, че всичко, което е прекалено сложно, неизбежно ще предизвика негативно отношение към часовете. Затова в системата се следва основният дидактически принцип: от простото към сложното. Това е строго индивидуално за всеки обучаващ се, но бавно, сигурно и успешно се постигат поставените цели.

В системата на Хайнер се спазва и друг дидактически принцип,

характерен за традиционната педагогика – принципът за последователност. Всеки ученик сам постепенно надгражда заучената информация в съответствие със собствените си характеристики и сам определя скоростта на усвояване на нови неща. Непознатите понятия трябва да бъдат логично продължение на вече усвоените знания. Новата информация се възприема само когато обучаемият е готов да я възприеме. Всяко ново упражнение е пряко следствие от предишни усвоени знания и формирани умения.

Новаторският подход „Soft Way to Mozart“ е предназначен за всички, които се стремят успешно да трансформират музикалното образование. На сайта на Хелън Хайнер могат да се видят множество видео-записи, в които са документирани голям брой положителни резултати от обучението по педагогическата система „Soft Way to Mozart“. Заниманията с тази програма спомага времето за нотно огромотяване да се съкрати от една страна, а от друга – съществено да се повиши ефективността на заучаване на произведенията.

От много точки на планетата се проявява интерес към системата на Хелън Хайнер. Информацията, която се предоставя е, че в момента много деца и възрастни от повече от 50 страни по света се обучават по програмата „Soft Way to Mozart“ като броя на последователите нараства с всеки изминал ден. Педагогическият подход се прилага от предучилищни и средни училища, от специализирани училища и частни студия. Създадена е общност от преподаватели, които са включили програмата „Soft Way to Mozart“ в свои проекти. Записаните членове могат да общуват с други участници и да получават безплатни съвети от сертифицирани професионалисти. Учителите могат да общуват с учители по музика от различни страни, да обменят идеи за преподаване, да получат обучение и сертификати по програмата „Soft Way to Mozart“. С рекламна цел Хайнер създава свой сайт „Soft Mozart Academy“, в който обединява учители, ученици и родители. В сайта всеки ученик или учител има възможност да поддържа собствена професионална страница и дневник за развитие. В споделените отзиви може да се отбележи, че системата на Хелън Хайнер работи в различни страни по света и на различни континенти еднакво ефективно.

Разбира се има и негативни коментари по отношение на иновативната методическа система на Хелън Хайнер. Поради ограниченията в обема, настоящият доклад има само информативен характер и няма за цел да изложи всички положителни и отрицателни аспекти на „Soft Way to Mozart“.

Музикалните инструменти се променят и трансформират в технологично нови, децата и поколенията студенти вече не са същите, дигиталните технологии водят до промени и в методиките на обучение.

Готови ли сме да приемем и да се адаптираме към тази реалност?

Литература:

Hiner: 2014. Hiner, Hellene. You Can be a Musician: A Defense of Music: The Problems with Music Lessons Today, and How We Can Fix Them. Kindle Edition, 2014.

<https://www.amazon.com/You-Can-Musician-Defense-Problems-ebook/dp/B00KFVZK68>

Данни за автора

доцент д-р Николина Симеонова Кротева, катедра „Музика“, Югозападен университет „Н. Рилски“ – Благоевград

nina_kroteva@swu.bg

Научни интереси: художествена образност и стилово-естетически аспекти на музикалното изкуство; история и теория на музикалното образование в българското училище; съвременни системи и методи за музикално възпитание.